

The Use of Technological Tools and Materials in Social Studies Courses: A Case Study

İlker DERE * Yakup ATEŞ**

Received date: 27.11.2019

Accepted date: 17.04.2020

Abstract

The present research aims to examine the current situation about the use of technological tools and materials in social studies lessons through observations and experiences of social studies teachers thoroughly. The study was carried out by using the method of case study, one of the quantitative research methods. The working group consisted of 14 volunteer social studies teachers, 5 of whom were female and nine were male, working in Erzurum state secondary schools. The data collected in semi-structured interviews were evaluated via the content analysis method. As a result of the research, it was found that most of the teachers closely followed technology through social networking sites. Moreover, it has been found that they use technology in each lesson on appropriate subjects, that this facilitates teaching and ensures the permanence of knowledge, but they face some problems such as systematic errors while performing them.

Keywords: Social studies, teacher, teaching technology, material.

* Necmettin Erbakan University, Ahmet Kelesoglu Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Social Studies Education, Konya, Turkey; idere@erbakan.edu.tr

** Necmettin Erbakan University, Institute of Educational Sciences, Department of Turkish and Social Sciences Education, Social Studies Education Program, Konya, Turkey; yates2422@gmail.com

Sosyal Bilgiler Derslerinde Teknolojik Araç ve Materyal Kullanımı: Bir Durum Çalışması

İlker DERE * Yakup ATEŞ**

Geliş tarihi: 27.11.2019

Kabul tarihi: 17.04.2020

Öz

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımı konusundaki mevcut durumu sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlemleri ve tecrübeleriyle derinlemesine incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemiyle yürütülmüştür. Araştırma çalışma grubunu, Erzurum'daki devlet ortaokullarında görev yapan 5'i kadın, 9'u erkek toplamda 14 gönüllü sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, teknolojiyi yakından izleyen öğretmenlerin çoğunun teknolojiyi sosyal ağlar üzerinden takip ettikleri bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca akıllı tahtaları dikkat çekmek ve öğrencilerin katılımını sağlamak için kullanan öğretmenler, uygun olan her derste teknolojiyi kullandıklarını ifade etmişlerdir. Son olarak teknolojinin öğretimi kolaylaştırdığı ve bilginin kalıcılığını artırdığını düşünen öğretmenlerin, teknoloji kullanımı sırasında bazı sistemsel problemlerle karşılaştıkları görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, öğretmen, öğretim teknolojisi, materyal.

*¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Konya, Türkiye; idere@erbakan.edu.tr

**² Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı, Konya, Türkiye; yates2422@gmail.com

1. Giriş

Toplumun ihtiyaçları doğrultusunda gelişim yönünü belirleyen ve yenilikler getirmeyi amaçlayan teknoloji (Çetinkaya & Keser, 2014), özellikle 21. yüzyılda hayatın her alanındaki ağırlığını artırarak gittikçe vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmektedir (Güllüpinar, Kuzu, Dursun, Kurt & Gültekin, 2013). Teknolojinin artan ve genişleyen bu etkisi, doğal olarak eğitim faaliyetlerine de yansımaktadır (Yeşiltaş, 2013). Artık teknolojiyle iç içe olan bugünkü eğitim sisteminde, kaliteli ve daha iyi bir eğitim vermek için modern teknolojiyi kullanmak gerekmektedir (Sarker, Wu, Cao, Alam & Li, 2019). Bu bağlamda bilgisayar ve internet teknolojilerindeki önemli gelişmeler, okullardaki bilgisayara ve internete erişim olanaklarını artırmıştır (Acikalın, 2010). Bu artışın sonucu olarak okullarda öğrenci başarısını artırmak için teknoloji (Costley, 2014), eğitim ve öğretim teknolojileri aracılığıyla okul sınıf uygulamalarına entegre edilmiştir.

Çoğu kez iç içe geçmiş şekilde biri diğerinin yerine kullanılan eğitim ve öğretim teknolojisi kavramları (Kaya, 2006), bazı yönlerden birbirinden ayrılmaktadır. Öncelikle okullarda yürütülen faaliyetlerin vazgeçilmez unsurlarından biri olan eğitim teknolojisi; öğrenme-öğretme ortamlarının etkili bir şekilde tasarlanmasını, meydana gelen sorunların çözülmesini, öğrenme çıktılarının kalitesini ve kalıcılığını artıran bir akademik sistemler bütünü ifade etmektedir (İşman, 2002). Eğitim teknolojisinin içlemi olan öğretim teknolojisi ise, öğretimde karşılaşılan sorunların bilimsel ilkelere bağlı olarak nasıl çözülebileceğiyle ilgilenir. Bunu yaparken, davranış ve fizik bilimlerinin içeriğinden ve diğer bilgilerden uyarlanan sistematik strateji ve teknikleri uygular (Kaya, 2006). Kısacası, eğitim ve öğretim teknolojileri, tüm eğitim alanında çeşitli disiplinlerde yürütülen öğretim-öğrenme ortamındaki aksaklıkları ortadan kaldırarak, hem öğretmenin hem de öğrencinin eğitim-öğretim hayatını kolaylaştırmayı amaçlayan araç ve materyalleri tasarlayan alanlardır.

Eğitimin hemen her alanında (fen bilimleri, sosyal bilimler, sağlık bilimleri gibi) gerçekleştirilen öğrenme ve öğretme faaliyetlerinde, istenilen kazanımlara ulaşmayı kolaylaştıran, dersleri verimli hale getiren (Nalçacı & Ercoşkun, 2005) ve bu süreçleri destekleyen çeşitli teknolojik araç ve materyallerin kullanımına giderek daha fazla yer verilmektedir (Duhaney, 2000). Ancak eğitim ve öğretimde kullanılan araç ve materyaller zamanla işlevselliğini yitirebilmekte ve öğretimin hedeflerine ulaşmasında yetersiz kalabilmektedir. İstenmeyen bu durumları ortadan kaldırmak için teknolojik gelişmeleri takip etmek gerekmektedir. Çünkü takip edilen yeni gelişmeler, sınıfın mevcut teknolojik kaynaklar tarafından desteklenen aktif bir öğrenme ve düşünme alanı haline gelmesine ve teknoloji entegrasyonunun dinamik bir şekilde oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır (Berson & Balyta, 2004). Teknoloji entegrasyonu ile kullanılan araç ve materyaller, dersin akıcı hale gelmesini, öğrencilerin derse odaklanmasını ve katılmasını sağlayarak öğrencilerin unutulmaz bilgiler edinmelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Kaya, 2006; Kuloğlu, 2019). Aynı zamanda modern teknolojilerden yararlanmak, yapılandırmacı bir öğrenme ve öğretim ortamının oluşturulmasını da sağlamaktadır (Manfra & Hammond, 2008).

Öğretimi birçok açıdan destekleyen teknolojik araç ve materyaller, sosyal bilgiler dersi için oldukça önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler dersi, birçok sosyal bilim disiplininin somut ve soyut kavramlarını içerdiği için konunun öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik araç ve materyalleri kullanmalarını gerektirmektedir. Buna karşın sosyal bilgiler derslerinde, geleneksel daha çok ders kitabının yanında küre ve (tarihi ve coğrafi) haritalar gibi öğretim materyalleri kullanılmaktadır (Dere & Dinç, 2017). Bununla birlikte özellikle 2000'li yıllardan sonra dijital teknolojilerdeki gelişmelere paralel olarak, farklı duyu organlarına aynı anda hitap edebilen bilgisayar, kamera, fotoğraf makinesi, tarayıcı, ses kayıt cihazı, projeksiyon, akıllı tahta, flash bellek, cep telefonu gibi teknolojik araçlar tercih edilmeye başlanmıştır (Özel, 2012). Özellikle son zamanlarda; tablet bilgisayarlar (Aydemir, Küçük & Karaman, 2012; Lin, Wong & Shao, 2012), Kindle, iPod, iPhone, iPad ve Blackberry gibi elektronik araçlarda okunabilen e-kitaplar (Soydan, 2012; Öztürk & Can, 2010), üç boyutlu animasyon (Toroğlu & İçingür, 2007), sanal müze (Çalışkan, Önal & Yazıcı, 2016), sanal gerçeklik (Kayabaşı, 2005), Webquest (Turhan

& İnel, 2017), sanal sınıf (Green, 2019) ve artırılmış gerçeklik (Koçoğlu, Akkuş & Özkan, 2018) gibi yenilikçi teknolojiler ve uygulamalar kullanılmaktadır.

Bahsedilen teknolojik araç ve materyaller sosyal bilgiler derslerinde kullanıldığında, öğrenci, öğretmen ve sosyal bilgiler dersine çeşitli faydalar sağlamaktadır. Öncelikle bu öğretim araçları, sosyal bilgilerin temel amaçlarından olan problem çözme, karar verme, özyeterlik, özsaygı, mantıksal, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri ve değerlerini geliştirmektedir (Acikalın & Duru, 2005; Heafner, 2004; Kaya, 2008; Lin vd., 2012). Bunun yanında yine öğrencilerin derse karşı ilgi, dikkat ve motivasyonlarını olumlu yönde etkileyerek aktif katılımlarını ve kalıcı bilgiler edinmelerini sağlamaktadır (Akgün & Koru-Yücekaya, 2015; İnel & Çetin, 2017; Kazu & Yeşilyurt, 2008; Yaylak & İnan, 2018; Yeşiltaş, 2014). Öğretmenler açısından bakıldığında, teknolojik materyal kullanımı; sınıf hâkimiyetini sağlama, farklı zekâ alanlarına hitap etme, soyut kavramları somutlaştırma ve yaparak-yaşayarak öğrenmeyi kolaylaştırmada öğretmenlere yardımcı olmaktadır (Ateş, 2010; Bilici & Güler, 2016; Doğru & Aydın, 2018).

Faydalarına ve katkılarına değinilen teknolojik araç ve materyal kullanımı konusunda bazı sınırlılıklar ve problemler de bulunmaktadır. Bu kapsamda özellikle öğretmenlerin teknolojik bilgi eksikliği (ya da yeterlikleri), okulların altyapısının yetersiz olması (Ateş, 2010; Bilici & Güler, 2016; Doğru & Aydın, 2018), sistemle ilgili teknik hataların yanı sıra teknolojinin amaç dışı kullanımı (Çetinkaya & Keser, 2014) gibi bazı problemler ön plana çıkmaktadır. Bunların yanında bu sorunlara bağlı ya da bunlardan bağımsız olarak çeşitli nedenlerle öğretmenlerin teknolojiyi yeterince ve etkin kullanmaması (Akbaşlı, Taşkaya, Meydan & Şahin, 2012; Kurtdede-Fidan, 2008; Şahin, 2015), bu konudaki en önemli problemler arasında görülmektedir.

Buraya kadar özelliklerine detaylı bir şekilde yer verilen, öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin vazgeçilmez bir parçası olan teknolojik araç ve materyaller, alanyazında çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Bu çalışmanın kapsamına giren sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmalara (İneç & Akpınar, 2017; Özel, 2012; Yaylak, 2019; Yılmaz & Ayaydın, 2015) bakıldığında, öncelikle teknolojik araçların derslere entegre edilmesine, kullanımının gerekliliğine ve önemine vurgu yapıldığı görülmektedir. Ayrıca diğer çalışmalarda, sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımının; soyut kavramları somutlaştırarak öğrenmeyi kolaylaştırdığına, işlenen konuyu görsel ve işitsel olarak sunma olanağı sağlayarak anlamaya yardımcı olduğuna, ilgi, dikkat ve motivasyonu olumlu yönde etkilediğine ve derse aktif katılımı sağladığına (Bulut & Koçoğlu, 2012; Dere, 2019; İneç, 2017; Kaya & Aydın, 2011; Lin vd., 2012; Şahin & Taşyürek, 2014) vurgu yapılmıştır. Bunların yanında ilgili çalışmalarda, öğretmen, okul ve teknolojik imkânlardan kaynaklanan çeşitli sorunlara dikkat çekilmiştir (Bulut & Koçoğlu, 2012; Çoban & İleri, 2013; Özel, 2012; Ulusoy & Gülüm, 2009).

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde; teknoloji entegrasyonu, teknolojinin derslerde kullanımının katkıları ve karşılaşılan çeşitli sorunlara odaklanıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar değerlendirildikten sonra sosyal bilgiler derslerinde teknoloji ve materyal kullanımı konusundaki mevcut durumu yansıtmak ve sosyal bilgiler öğretimindeki güncel tartışmalara katkı sağlamak için bu araştırma tasarlanmıştır. Bu düşünceyle yapılan bu çalışmada, sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımı konusundaki mevcut durumu sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlemleri ve tecrübeleriyle derinlemesine incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik gelişmeleri takip etme durumları nasıldır?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik gelişmeleri takip ettikleri kanallar nelerdir?
3. Sosyal bilgiler derslerinde kullanılan teknolojik araçlar ve materyallerin kullanım amaçları nelerdir?
4. Sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanmanın öğretmenlere ve öğrencilere yararları nelerdir?
5. Sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyaller kullanırken yaşanan problemler nelerdir?

2. Yöntem

Bu araştırmada, sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımı konusundaki mevcut durumu sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlemleri ve tecrübeleriyle derinlemesine ele almak için durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmalarında, bazen bir grubun temsilcisine (örneğin; kadın bir müdür) odaklanmasına rağmen çoğunlukla programlar, olaylar, kişiler, süreçler, kurumlar, sosyal gruplar ve diğer çağdaş olgular derinlemesine incelenir (Hancock & Algozzine, 2017).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Erzurum ilinde hizmet veren ortaokullarda görev yapan ve gönüllülük esasına göre görüşmeye katılan 14 sosyal bilgiler öğretmeni (9 erkek ve 5 kadın) oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler derslerinde teknoloji araç ve materyal kullanımı konusundaki mevcut durumu farklı perspektifler ışığında yansıtmak için amaçlı örnekleme yöntemi (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2018) kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri, Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Katılımcı öğretmenlerin demografik özellikleri

Değişken	Kategori	f
Cinsiyet	Erkek	9
	Kadın	5
Yaş Aralığı	20-30 arası	2
	31-40 arası	9
	41-50 arası	3
Kıdem	1-10 yıl	5
	11-20 yıl	8
	21-30 yıl	1

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmada farklı cinsiyet, yaş ve kıdeme sahip katılımcılar yer almıştır. Ayrıca araştırma etiğine uygun olarak öğretmenlerin gerçek isimlerinin yerine Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlar kullanılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Öğretmenlerin görüşlerini almak için araştırmacı tarafından hazırlanan ve iki alan uzmanı tarafından gözden geçirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, bir konuyu derinlemesine incelemek ve tam olarak anlamak için yürütülür. Bu görüşmelerde ele alınması gereken konuları içeren bir rehber (soru listesi) hazırlanır. Hazırlanan rehber, görüşmenin kapsam dışına çıkmadan ilerlemesini sağlar. Buna rağmen araştırmacı, araştırma konusuna göre takip eden sorular sorabilir (Harrell & Bradley, 2009). Değerlenen özellikler dikkate alınarak hazırlanan görüşme formu (rehber), çalışmada cevap aranan beş temel araştırma sorusuna uygun olarak oluşturulmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması

Veri toplamak için Erzurum ili Yakutiye ilçesindeki devlet ortaokullarında görev yapan sosyal bilgiler dersi öğretmenleriyle iletişime geçilmiştir. Ardından görüşme için uygun zamanlar belirlenmiş, öğretmenlere çalışmanın amacı açıklanmış ve görüşme esnasında ses kaydı alınacağı belirtilmiştir. Görüşmeyi kabul eden öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yürütülmüş ve ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Görüşme kayıtları, bire bir olarak MS Word’e aktarılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirilen benzer veriler, anlaşılır bir biçimde düzenlenir (Akbulut, 2012). İçerik analiziyle değerlendirilen veriler, araştırma soruları doğrultusunda beş tema altında toplanmış ve yorumlanmıştır.

Öğretmenlerin görüşlerinin ifade edilme sıklığını göstermek için frekanslar (f) kullanılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin görüşlerinin ayrıntılarını sunmak için doğrudan alıntılar yapılmıştır.

3. Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulguların ayrıntıları, aşağıda sırayla sunulmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik gelişmeleri takip etme durumları

Birinci araştırma sorusu kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik gelişmeleri takip etme durumları incelenmiş ve Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik gelişmeleri takip etme durumları

Değişken	Kategori	f
Takip Etme Durumu	Yakından	8
	Mümkün oldukça	5
	Takip ediyorum	1

Tablo 2’de sunulduğu gibi, katılımcıların büyük çoğunluğu (8), teknolojik gelişmeleri yakından takip etmektedir. Bunun yanında diğer öğretmenler, mümkün oldukça (5) ve takip ediyorum (1) cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı öğretmenlerden Ö13, teknolojik gelişmeleri takip etme gerekçesini şöyle açıklamıştır: *“Teknolojik gelişmeleri mümkün olduğunca takip etmeye çalışıyoruz. Hem mesleki gelişim açısından hem de yaşadığımız çağın gereklerinden dolayı takip etmeye çalışıyoruz.”*

Teknolojiyi takip etmenin mesleki gelişimin gereklerinden biri olarak gören Ö13’ün yanında, benzer şekilde öğretmenlerin yeniliklere ayak uydurmaları gerektiğini düşünen Ö9, bu konuda şunları aktarmıştır: *“Genelde takip etmeye çalışıyorum. Hani... bilgi ve teknoloji çağı ya, öğretmenin kendini sürekli geliştirmesi bilgi ve teknolojiye hâkim olması isteniyor.”*

Konuyu daha geniş bir şekilde değerlendiren Ö4 ise, teknolojinin neden vazgeçilmez olduğunu şu gerekçelerle savunmuştur:

Teknolojik araçlardan şu an zaten günümüzde geri kalmak mümkün değil. Çocuklara varana kadar sürekli teknolojiyle herkes haşır neşir yakından takip etmeye çalışıyoruz... Öğretmen olarak günlük hayat da dâhil teknolojiden geri kalmak mümkün değil. Zaten sınıflarda kullanmadığın zaman, öğrenciler dersin 15 dakikasından sonra sıkılmaya başlıyorlar. Değişiklik için, farklılık için, kalıcılık için mecburen teknolojinin kullanılması gerekiyor.

Alıntıdan anlaşıldığı gibi Ö4, hem sosyal bilgiler dersini etkili hale getirmek hem de öğrencilerin ilgisini çekmek için teknolojiyi yakından takip etmeyi bir ihtiyaç olarak görmektedir. Bunların yanında Ö6, teknolojinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersini daha iyi kavramalarındaki katkısını, Ö1 ise öğretmenlerin güncel kalmak için teknolojiyi yakından takip etmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik gelişmeleri takip ettikleri kanallar

İkinci araştırma sorusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojiyle ilgili gelişmeleri hangi kanallardan takip ettikleri incelenmiş ve Tablo 3’te verilmiştir:

Tablo 3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik gelişmeleri takip ettikleri kanallar

Değişken	Kategori	f
Sosyal Ağlar	Facebook, Twitter, WhatsApp	10
İnternet Siteleri	Teknoloji ve eğitim siteleri (EBA)	7
	Sosyal bilgiler biz	4
	Sosyal bilgiler	2
	Sosyal bilgiler öğretmenliği grubu	2
Sosyal Bilgiler Öğretmen Grupları	Sosyal deyince	1
	Sosyal dersleri	1
	Sosyalciler grubu	1
	Sosyal bilgiler görsel arşiv grubu	1
	Sosyal bilgiler grubu	1
	Sosyal bilgiler org	1

Tablo 3'te, sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik gelişmeleri, daha çok sosyal paylaşım ağları (Facebook, Twitter, WhatsApp) üzerinden takip ettikleri görülmektedir. Bunun yanında öğretmenler, teknolojik gelişmelerden haberdar olmak için teknoloji siteleri ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin paylaşımında bulunmak için kurdukları çeşitli internet sitelerini ve Facebook gruplarını kullanmaktadır. Nitekim Ö11, teknolojik gelişmelerden haberdar olmak ve bilgi paylaşımında bulunmak için takip ettiği sosyal bilgiler öğretmenlerinin grupları hakkında şu ayrıntıları vermiştir: *"Sosyal medyadan mesela, Facebook üzerindeki gruplar üzerinden, sosyal bilgiler grupları üzerinden... sosyal bilgiler öğretmenleri grubu var, sosyal bilgiler görsel arşiv grubu var... Sosyal bilgiler biz'i, sosyal bilgiler org'u kullanıyorum."*

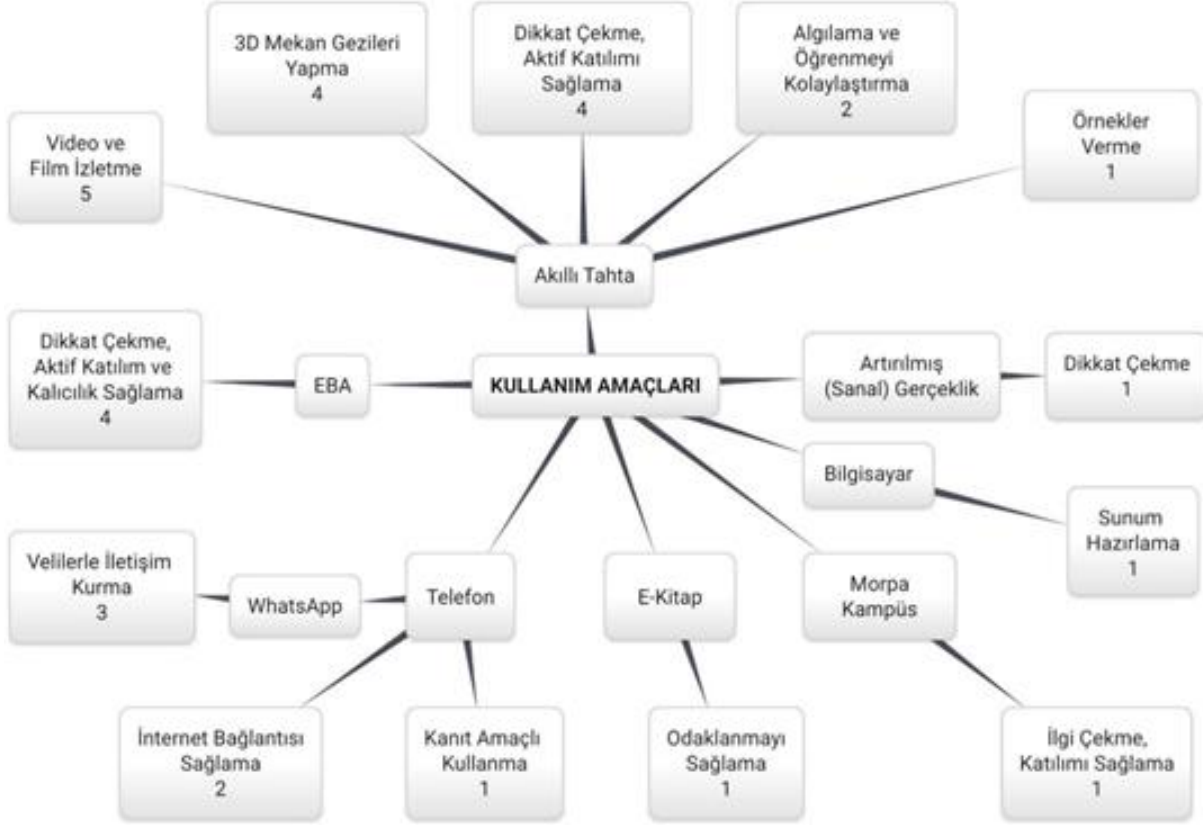
Benzer şekilde Ö13, sosyal bilgiler öğretmenleri olarak üyesi oldukları bilgi paylaşım siteleri ve grupları hakkında şu bilgileri vermiştir: *"Sosyal bilgiler öğretmenlerinin üye olduğu birkaç tane sitemiz var, yani sosyal medyada, Facebook'ta falan. Sosyal bilgiler, sosyal deyince, sosyal dersleri, sosyalci bu siteler var."*

Her iki öğretmen de çoğunlukla Facebook'ta kurulan sosyal bilgiler öğretmenlerinin gruplarını, bunun yanı sıra çeşitli sosyal bilgiler öğretmenlerinin bilgi alışverişinde bulunduğu siteleri takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca Ö8, bakanlığın önerdiği sitelerin yanında çeşitli eğitim sitelerini takip ettiğini, Ö12 ise internet üzerinden çeşitli teknolojik araçları ve programları kullandığını ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik araç ve materyalleri kullanım amaçları

Üçüncü araştırma sorusunda katılımcıların derslerinde kullandıkları araç ve materyalleri, hangi amaçlarla kullandıkları incelenmiş ve öğretmenlerin kullanım amaçları, Şekil 1'de verilmiştir:

Şekil 1. Teknolojik araçlar ve materyallerin kullanım amaçları

Şekil 1'deki bulgulara bakıldığında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde teknolojik araçları ve materyalleri daha çok; öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çekmek, katılımını sağlamak, motivasyonunu artırmak ve böylece uzun süreli kalıcı öğrenmelere zemin hazırlamak için kullandıkları görülmektedir. Nitekim Ö5: "...Dersimiz bir kavram dersi. Özellikle somutlaştıramadığımız kavramları ortaya koymak için, tahtalarımız internete bağlı bunu kullanıyoruz." demiştir.

Sosyal bilimlerin ürettiği bilgilerden yararlanan sosyal bilgiler dersi, birçok farklı kavram içermektedir. Sosyal bilgiler dersinin bu özelliğine değinerek kavramların somutlaştırılmasında teknolojinin önemine dikkat çeken Ö5, Eğitim Bilişim Ağı'nı (EBA) hangi amaçlarla kullandığını şu şekilde açıklamıştır: "EBA, öğrencileri ödevlendirmek, oradan takip etmek, ödevleri işte sınıflar bazında ne kadar yapıldığını takip etmek, kontrol etmek, öğrencilere anlık iletiler göndermek, anlık görevler vermek, onlara çabucak ulaşabilmek yani iletişim anlamında gerçekten mükemmel."

Görüldüğü gibi Ö5, EBA uygulaması sayesinde öğrencilerin performanslarını rahatlıkla takip edebildiğine ve onlarla iyi bir iletişim kurmasına imkân tanıdığına dikkat çekmektedir. EBA uygulamasının dışında 3D mekân gezilerinin yapan Ö4, nasıl kullandığını şöyle açıklamıştır: "3D mekân geziler yapıyoruz bazı konular için. Mesela sosyal bilgiler dersinde İstanbul'un Fethi'nde Anadolu Hisarı ya da Rumeli Hisarı buralara görsel geziler yapıyoruz sanal geziden."

Görüldüğü gibi Ö4, birinci elden somut veriler elde etmeyi gerektiren ancak çeşitli nedenlerle bizzat ziyaret edilmesi mümkün olmayan mekânları, sanal geziler sayesinde öğrencilere tanıtabildiklerine değinmiştir. Benzer şekilde Ö12, teknolojik araçların işlevini şöyle anlatmıştır:

Peri Bacaları'ndan bahsederken ne kadar bahsetseniz peri bacalarını anlatsanız çocuğun zihninde bu yansımıyor ama teknolojik araçta bunu yansıttığınızda ya da 3D gösterilerle bunu çocuğa gösterdiğinizde, çok daha etkisi oluyor daha iyi kavlıyor. İşte kavram haritaları oluşturuyoruz, akıllı tahtada kavram haritaları doğrultusunda kavramları daha iyi öğreniyorlar.

Alıntıda görüldüğü gibi Ö11, 3D mekân gezilerinin Peri Bacaları'nı öğrencinin gözünde somutlaştırması ve anlamlandırmasındaki kavramları etkili bir şekilde öğrenmesindeki rolünü ortaya koymaktadır. Diğer öğretmenlerden farklı olarak Ö6, sosyal bilgiler derslerinde teknoloji kullanımının, bireysel farklılıklara ve zekâ türlerine göre öğrenme imkânı sunduğunu şu şekilde açıklamıştır:

Öğrencilerin zekâ yapıları tamamen birbirinden farklıdır. Kimisi işte sosyal, kimisi sayısal, kimisi mekanik zekâ, kimisi sosyal zekâsı, kimisi işte fiziksel zekâsı şeyi falan çok farklı oluyor. Dolayısıyla siz görsel olarak verdiğiniz zaman öğrencinin beyninde bu kalıyor, hafızasında kalıyor. Yoksa, aksi takdirde kalması biraz zorlaşıyor. Onun için yani bu amaçla çok iyidir.

Teknolojinin öğrencilerin farklı zekâ türlerine hitap ettiğine dikkat çeken Ö6'nın yanında Ö7, modern eğitimde öğretim materyali konusunda yaşanan değişimi şöyle örneklendirmiştir: *"Geçmişteki klasik, sadece kitapla var olan eğitim artık yeterli değil. Teknolojiyi kullanıp öğrencinin önüne anlatmak istediğim konuyu daha somut hale, daha anlaşılır hale getirebiliyorsun."*

Bu bölümdeki bulgular, öğretmenlerin teknolojik araçlardan EBA uygulamasını hem sınıfta hem de sınıf dışında yoğun bir şekilde kullandıklarını ve teknolojiyi daha çok bilgileri somutlaştırmak için tercih ettiklerini göstermektedir.

Sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımının yararları

Dördüncü araştırma sorusunda teknolojik araç ve materyal kullanımının öğretmenlere ve öğrencilere sağladığı yararlar iki boyutta ele alınmıştır. İlk boyutta teknolojik araç ve materyal kullanımının öğretmenlere yararları incelenmiş ve Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Teknolojik araç ve materyal kullanımının öğretmenlere yararları

Yararlar	f
Öğretimi kolaylaştırma	8
Hedeflenen kazanımları öğretme	4
Konuyu somutlaştırma	3
Zamandan tasarruf sağlama	2
Öğrencinin ilgisini çekme	2
Konulara hâkim olma	1
Farklı uygulamaları kullanabilme	1
Eksikleri görüp giderme	1
Sınıf hâkimiyetini sağlama	1

Tabloda yer verildiği gibi, sosyal bilgiler öğretmenleri, derslerinde teknolojik araç ve materyalleri kullanmanın kendilerine en çok öğretimi kolaylaştırma konusunda fayda sağladığını düşünmektedir. Ö6, teknolojik araç kullanımının kendisine sunduğu faydaları, şu şekilde anlatmıştır: *"Sosyal bilgileri biliyorsunuz, çok kapsamlı bir ders. Bunun için genelde bu teknolojik aletlerin derste kullanması bize avantaj sağlıyor. Kısa zamanda konuyu öğrenciye aktarıyoruz, hem zamandan kazanıyoruz, konuyu yetiştirmeye çalışıyoruz. Bu açıdan bize olumlu geliyor."*

Ö6 gibi zamandan tasarruf konusuna vurgu yapan Ö5 ise: *"Benim için en önemli faydası işlerimi daha pratik, daha hızlı, daha seri yapabilmemi sağlıyor."* diyerek teknolojinin işini nasıl kolaylaştırdığına dikkat çekmiştir. Her iki öğretmenden farklı olarak sınıf hâkimiyetinin teknolojiyle nasıl artırıldığını Ö14, şöyle açıklamıştır: *"Öğretmenin otoritesini artırıyor derste. Öğrencinin ilgisini daha fazla derse toplayabiliyorsunuz. Yoksa... çok çabuk ilgi dağılıyor. Derste anlattığınız şeyi gösterdiğiniz zaman daha ilgi çekici hale geliyor. Yani benim işimi kolaylaştırıyor."*

Bunların dışında Ö10, teknolojik araç ve materyal kullanmanın kendisine yaparak yaşayarak öğrenme ve hataları giderme fırsatı tanıdığına da vurgu yapmıştır. İkinci boyutta teknolojik araç ve materyal kullanımının öğrencilere yararları incelenmiş ve Tablo 5'te verilmiştir:

Tablo 5. Teknolojik araç ve materyal kullanımının öğrencilere yararları

Yararlar	f
Kalıcı öğrenmeyi sağlama	10
Motivasyonu artırma	6
Derse katılımı sağlama	5
Yaparak yaşayarak öğrenme	4
Ders başarısını artırma	4
Farklı duyu organlarına hitap etme	2
Hazırbulunuşluğu sağlama	1
Dersi sevdirmeye	1

Tablo 5'e göre, teknolojik araçlar ve materyallerin öğrencilere en önemli faydası, bilgilerin kalıcı olarak öğrenilmesini sağlamasıdır. Ö7, teknolojinin bu konudaki rolünü şu sözlerle ifade etmiştir: *"Tabii şimdi öğrenci, sadece okumayla öğrendiği bir konuyu, görerek ya da dokunarak onu duyarak daha fazla duyu organını kullandığı için ilgisi artıyor, ilgisi arttığı için onu daha iyi kavlıyor, daha iyi kavradığı için daha başarılı oluyor ve derslere daha motive geliyor."*

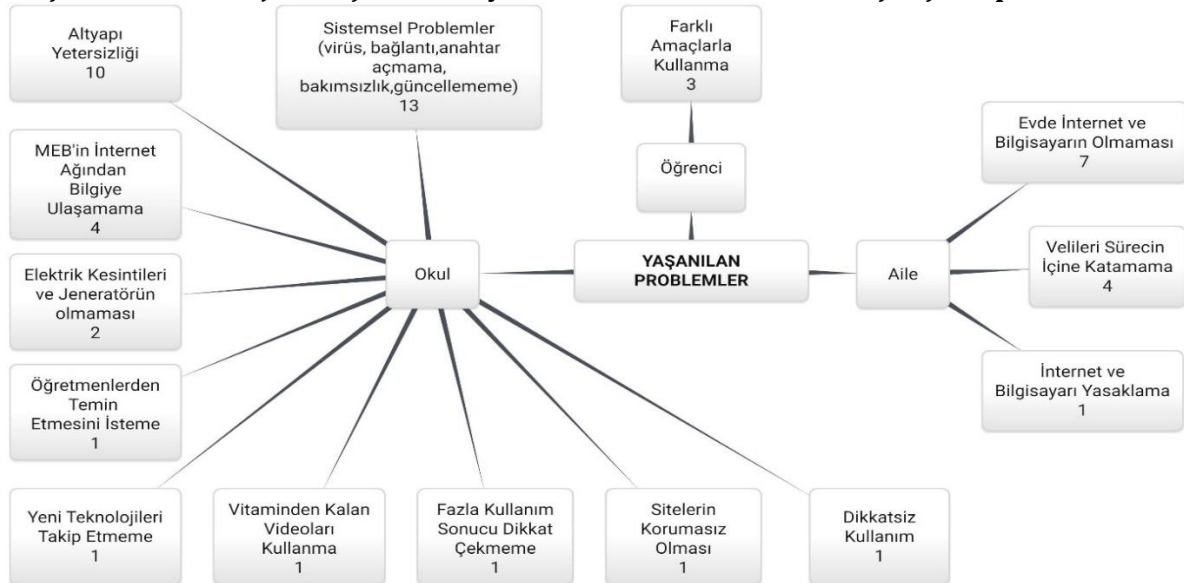
Ö7, teknolojik araç ve materyallerin birden fazla duyu organına hitap ederek öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını artırdığına dikkat çekmektedir. Ayrıca Ö12, teknolojik araç ve materyallerin dikkat çekme ve motivasyon konusundaki faydasına değinerek şunları kaydetmiştir:

Öğrencilerin öncelikle dikkatini çekiyor. Yani böyle sadece beyaz tahtadan ders anlatımı ya da ders kitaplarından ders anlatımı, öğrencinin ilgisini yeterince çektiğini düşünmüyorum. Ama teknolojik araçlarla, hem görsel hem işitsel olarak kullanılan araçlarla öğrencinin derse ilgisi artınca başarı ve motivasyonu da etkileniyor. Öğrenciye katkısının bu olduğunu düşünüyorum.

Görüldüğü gibi Ö12, derste yalnızca geleneksel araç ve materyallerin kullanılmasının öğrencinin ilgisini çekmediğine, derslerin görsel ve işitsel olarak teknolojik araç ve materyallerle desteklenmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Bunlarla birlikte Ö4, teknolojik araç kullanmanın konuları somutlaştırma; Ö10 yaparak yaşayarak öğrenme; Ö14 dersi sevdirmeye ve Ö13 ise dersi verimli hale getirme konusundaki faydalarına dikkat çekmişlerdir.

Teknolojik araç ve materyal kullanımı konusunda karşılaşılan problemler

Beşinci araştırma sorusunda teknolojik araç ve materyal kullanma sürecinde okul, aile ve öğrencilerden kaynaklanan problemler ele alınmış ve Şekil 3'te sunulmuştur:

Şekil 2. Teknolojik araç ve materyal kullanımı konusunda karşılaşılan problemler

Şekilde 2’de detaylı olarak ele alındığı gibi, sosyal bilgiler öğretmenleri, teknolojik araçlar ve materyaller kullanırken okul, öğrenci ve aileden kaynaklanan çeşitli problemlere vurgu yapmışlardır. Okul kaynaklı problemlerden birine vurgu yapan Ö5, şunları anlatmıştır: *“Elbette ki akıllı tahtaları kullanırken virüs bulaşması tahtalara. Çünkü tahtaları sadece bir kişi ya da birkaç kişi kullanmadığı için, farklı derslerde kullanıldığı için dikkatsiz kullanıldığında virüs bulaşabiliyor.”*

Ö5, çeşitli USB Flash belleklerden bulaştırılan virüslerin akıllı tahtalara, dolayısıyla derste teknoloji kullanımına olumsuz yansıdığına dikkat çekmektedir. Ayrıca tüm okullar için problem olan internet bağlantısına dikkat çeken Ö1, şunları söylemiştir: *“Teknolojik araçları kullanırken bir kere internet altyapısına sahip olması lazım bir okulun ve hatta güvenilir ve düzgün bir şekilde internetin çalışması lazım... Yani problemimiz internet altyapısı.”*

Virüs ve internet bağlantısı gibi okul kaynaklı sorunların dışında ailenin teknoloji kullanımı konusunda oluşturduğu problemlere değinen Ö4, yaşananları şu şekilde aktarmıştır: *“Bilgisayar üzerinden ödev verdiğimiz zaman ya da EBA üzerinden ödev verdiğimiz zaman, çocuklarına güvenemiyorlar. İnternette boşa vakit geçiyorsun ya da bilgisayar üzerinden ödev mi yapılırmış? Bunun önüne geçmek için de önce velileri bilgilendirdik sonra çocuklara EBA üzerinde yaptığımız uygulamaları öğrettim ve buradan ödevleri bazen göndermeye başladım.”*

Görüldüğü gibi ailelerin kendi çocuklarına güvenmedikleri için teknolojiden yararlanmasına engel olmaları, öğrencilerin teknolojik araçlardan yeterince yararlanmalarını engellemektedir. Bunun yanında ailelerin ekonomik şartlarından etkilenen bir sorundan Ö12, şu şekilde bahsetmiştir:

“Bütün öğrencilerimin evinde maalesef internet olmuyor, bazılarında bilgisayar olmuyor. Onun için aynı ödevi, aynı etkinliği, aynı çalışmayı yapamıyoruz ya da öğrenciler yapmış olduğumuz bütün şeylere ulaşamıyorlar.”

Ö12’nin vurguladığı gibi, evlerinde internet ve bilgisayarı bulunmayan öğrenciler, yapılan bütün çalışmalara ulaşmakta zorlanmaktadır. Buna karşın internet ve bilgisayara sahip olan öğrenciler, teknolojiyi yanlış kullandığı için ailelerin çeşitli yaptırımlarıyla karşılaşmaktadır. Bunların dışında Ö9, evde derslerle ilgili EBA’nın kullanımında velilerden kaynaklanan sorunları şu şekilde açıklamıştır: *“Velileri, bu sürecin içerisine katamıyoruz. Çocuk elinde telefonla oyunlara sosyal paylaşım sitelerine giriyor ki birçok öğrencimizin sosyal medya hesapları var... Amaç dışı kullanıyor yani telefonu. Çocuğunuzun yanında bulunduğunda çözsene, hadi 10 dakika ya da 20 dakika maksimum çöz bakalım dese... bu anlamda veli çocuğu takip etmiyor. Bu anlamda sıkıntımız o. Veli bu işin içerisinde değil.”*

Değinen sorunların dışında öğretmenler, teknolojik araç ve materyal kullanımı sırasında altyapı eksikliği, internet sayfalarına erişim kısıtlamaları gibi çeşitli problemlerden bahsetmişlerdir. Bütün sorunlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, öğretim sürecinde paydaşların üzerine düşen sorumlulukları yeterince yerine getirmediğini söylemek mümkündür.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımı konusunda mevcut durumu sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlemleri ve tecrübeleriyle derinlemesine inceleyen bu çalışmada, beş araştırma sorusuna cevap aranmıştır. İlk araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar, sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik gelişmeleri yakından takip ettiklerini ve teknoloji kullanımına ilişkin olumlu görüşlere sahip olduklarını göstermiştir. Bu sonuçlar, Kurtdede-Fidan (2008), Spaulding (2013), Saracaloğlu ve diğerleri (2017) ile Gilakjani (2018) tarafından yapılan çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. İlgili çalışmalarda öğretmenlerin teknoloji kullanımına ilişkin olumlu görüş, tutum ve becerilere sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca Spaulding’in (2013) çalışmasına dayanarak, katılımcı öğretmenlerin teknoloji kullanma becerileri konusunda sahip oldukları bilgilerin ve özyeterlik algılarının, onların teknolojiye pozitif bakmalarında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Spaulding (2013), yaptığı çalışmada teknoloji becerileri yüksek olan öğretmenlerin, becerileri düşük olan öğretmenlere göre teknolojiye karşı algı ve tutumlarının daha olumlu olduğunu belirlemiştir.

İkinci araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar, katılımcı öğretmenlerin teknolojiyi en fazla sosyal ağlardan (Facebook, Twitter, WhatsApp), daha sonra çeşitli teknoloji ve eğitim sitelerinden takip ettiklerini göstermiştir. Özellikle Facebook'ta ve çeşitli internet sitelerinde öğretmenlerin kurdukları sosyal bilgiler öğretmen grupları, etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bu sonuç bağlamında bakıldığında, çeşitli branşlardan öğretmenlerin yer aldığı Avcı, Kula & Haşlaman'ın (2019) çalışmasında, katılımcıların teknoloji entegrasyonu sürecinde kullandıkları teknolojiler arasında en çok YouTube, forum, WhatsApp gibi sosyal medya araçlarının yer aldığı görülmüştür. Bu sonuçlar, öğretmenlerin teknolojik gelişmeleri daha çok sosyal ağlar üzerinden takip etmeleri, sosyal medya araçlarının eğitim faaliyetlerinin artık vazgeçilmez bir parçası haline geldiğini ve öğrencilerin bu araçları yararlı bir şekilde kullanılmasına yönelik planlamalar yapılması gerektiğini (Yaylak & İnan, 2018) göstermesi açısından değerlidir.

Üçüncü araştırma sorusunda, katılımcı öğretmenlerin teknolojik araç ve materyalleri kullanım amaçları incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar, öğretmenlerin derslerinde en fazla kullandıkları teknolojik araç olan akıllı tahtaları; öğrencilerin dikkatini çekmek ve derse katılımını sağlamak için tercih ettiklerini göstermektedir. Bunun için öğretmenler, konuyla ilgili videolar ve filmleri kullanırken, öğrencilerini götürme imkân bulunmayan yerler için 3D Mekân gezileri yapmaktadır. Katılımcı öğretmenler, akıllı tahta aracılığıyla yapılan bu faaliyetlerin öğrencilerin bilgileri kalıcı bir şekilde öğrenmelerine katkı sağladığını düşünmektedir. Bu sonuçlar bağlamında alanyazın incelendiğinde, Yılmaz & Naci (2017), çeşitli branşlardan katılımcıların yer aldığı çalışmalarında, öğretmenlerin akıllı tahtaları öğretim materyallerini yansıtmak, derste kullanmak, öğrencilere göstermek ve çeşitli uygulamalar yapmak için kullandıklarını ortaya koymuşlardır. Ayrıca Kaya & Aydın (2011), Bulut & Koçoğlu (2012) ile Aykat (2017) tarafından yapılan araştırmalarda, akıllı tahta kullanımının; öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekmede, motivasyonlarını artırmada ve onların katılımını sağlamada etkili olduğu belirlenmiştir. Pamuk ve diğerleri (2013), akıllı tahta kullanımının dersleri görsel ve işitsel zenginlik içerisinde daha eğlenceli hale getirdiğine; Çoklar & Tercan (2014), öğretimi kolaylaştırarak kalıcı öğrenmeyi sağladığına vurgu yapmışlardır.

Dördüncü araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar, sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımının öğretmenlere ve öğrencilere sağladığı yararlar incelenmiştir. Öğretmen boyutundan, teknolojik araç kullanımı, konuyu somutlaştırmayı ve zamandan tasarruf sağlayarak öğretmenlerin öğretim faaliyetlerinde işlerini kolaylaştırmaktadır. Öğrenci boyutundan bakıldığında, teknoloji kullanımı; öğrencilerin edindikleri bilgilerin kalıcı olmasına, motivasyonlarının artmasına, derslere aktif katılmalarına ve yaparak yaşayarak öğrenmelerine zemin oluşturmaktadır. Aslında teknolojinin kullanımı, hem öğretmenlere hem öğrencilere öğretimin etkisinin artırılması bakımından ortak veya benzer faydalar sunmaktadır. Bu faydalar, alanyazındaki birçok çalışmada ortaya konulan sonuçlarla örtüşmektedir. Bu kapsamda bazı çalışmalarda (Acıkalın, 2009; Akgür, Uzunöz & Meydan, 2019; Brändström, 2011; Bulut & Koçoğlu, 2012; Dağhan, Kibar, Akkoyunlu & Başkan, 2015; Demir, 2015; Erdem, Uzal & Saka, 2018; İlhan & Oruç, 2016; İneç, 2017; İnel & Sezer, 2017), derslerde teknolojik araç ve materyal kullanımının; öğrencinin ilgisini çekme, konuları somutlaştırma ve motivasyonunu artırmaya yardımcı olduğu, dolayısıyla öğrencilerin öğrendiklerinin kalıcı olmasına, zamandan tasarruf edilmesine ve öğretmenin işinin kolaylaştırmasına katkı sağladığına dikkat çekilmiştir. Bu sonuçların dışında Preston, Wiebe, Gabriel, McAuley, Campbell & MacDonald (2015), teknoloji kullanımının öğrencilerin öğrenme motivasyonunu artırdığı için aktif katılımını ve hatta teknoloji konusunda öğretmenlerine ters mentörlük yapmaya başlamalarını sağladığını tespit etmişlerdir. Bu sonuçlar, sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımının önemini ortaya koymaktadır.

Son olarak, beşinci araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar, teknolojik araç ve materyal kullanımı sırasında öğretmenlerin en fazla sistemsel (bağlantı, anahtar açmama, virüs, bakımsızlık, güncelleme, vs.) ve altyapı yetersizliğinden kaynaklanan problemlerle karşılaştıklarını göstermiştir. Özellikle Türkiye'de Fatih Projesi kapsamında okullara bilgisayar ve akıllı tahtalar dağıtılmasından sonra sınıflarda teknoloji kullanımının artmasıyla ortaya çıkan bu sorunlar, alanyazındaki birçok çalışmada incelenmiştir. Bu kapsama giren ilgili çalışmalarda öğretmenlerin

teknoloji kullanımı sırasında; akıllı tahtaya virüs bulaşması, dokunmatiğin bozulması (Karakuş & Karakuş, 2017), internete erişim problemleriyle karşılaşılması (Karakuş & Karakuş, 2017; Riasati, Allahyar & Tan, 2012), tuş kilidi, aktivasyon, ekran kayması (Keleş, Öksüz & Bahçekapılı, 2013), okullardaki altyapı eksiklikleri (Bilici & Güler, 2016; Metin, 2018), öğretmenlerin bilgi ve beceri yetersizlikleri (Adıgüzel, 2010; Doğru & Aydın, 2018; Riasati vd., 2012) ve öğrencilerin ve öğretmenlerin olumsuz tutumları (Riasati vd., 2012) gibi okul kaynaklı sorunlara vurgu yapılmıştır.

Öte yandan alanyazında teknolojik araç ve materyal kullanımı sırasında karşılaşılan diğer problemler arasında teknolojinin amaç dışı kullanılması ön plana çıkmaktadır. Acikalin (2014), öğrencilerin interneti, oyun oynama, sosyal medyayı kullanma, müzik ve film indirme gibi ders dışı amaçlar için kullandıklarını tespit etmiştir. Bununla birlikte Acikalin & Duru (2005) tarafından yapılan literatür taramasında, öğretmenlerin de interneti bilgi toplamak, kaynak aramak ve öğretme-öğrenme faaliyetlerinde kullanmak yerine kişisel amaçları için kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca teknolojinin eğitim dışındaki amaçlar için kullanımı, birçok araştırmada (Avcı vd., 2019; Çetinkaya & Keser, 2014; Keleş vd., 2013; Preston vd., 2015; Yılmaz & Naci, 2017) sıkça vurgulanmasına rağmen hala ciddi bir sorun olmaya devam etmesi, hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin iyi birer teknoloji ve medya okuryazarı olarak yetiştirilmediğini göstermektedir. Bunun yanında velilerin önemli bir bölümünün teknolojik sürece dâhil edilememesi (Güllüpınar vd., 2013), çocukların doğru ve amaçlı teknoloji kullanımı konusunda yaşadığı problemlerin sürmesine neden olarak gösterilebilir. Karşılaşılan bu problemleri çözmek için eğitimin paydaşlarının sorumluluk alması ve teknolojinin avantajlarını ve dezavantajlarını sağlıklı bir şekilde değerlendirerek birlikte çalışması gerekmektedir.

Ulaşılan sonuçlar, teknolojik araç ve materyal kullanımının sosyal bilgiler derslerine birçok önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Ancak sosyal bilgiler derslerinde yapılandırmacı pedagoji ilkelerini destekleme potansiyeline sahip olan bilgisayar teknolojilerinin ve teknolojik araçların etkin bir şekilde kullanılması, öğretime ve öğrencilere katkı sağlaması, tamamen öğretmenin oluşturduğu öğretim tasarımının kalitesine bağlıdır (Acikalin, 2006). Bu gerekçeyle sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknoloji konusundaki bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ve karşılaştıkları problemlerin çözülmesi önemlidir. Bu bağlamda okul yöneticilerine, öğretmenlere ve akademisyenlere bazı öneriler sunulabilir:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde teknolojik araç ve materyali kullanımına ilişkin karşılaştığı sorunların çözülmesi için okul müdürleri destek vermelidir.
2. Özellikle öğrencilerin hangi durumlarda bilgisayar ve internet kullanımına ihtiyaç duydukları ailelere uygun şekilde anlatılmalıdır.
3. Sosyal bilgiler öğretmenleri, internet üzerinden verilen Web 2.00 Araçları ile ilgili eğitimlere katılarak teknoloji bilgilerini geliştirmelidir.
4. Sosyal bilgiler derslerinin interdisipliner yapısı göz önünde bulundurularak teknolojik araç kullanımı konusunda farklı dersler arasında bağlantılar kurulmalıdır.
5. Sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışan akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleriyle iş birliği yaparak teknolojik araç ve materyal kullanımı konusundaki sorunların belirlenmesi ve çözülmesine yönelik eylem araştırmaları yapılabilirler.

Kaynakça

- Acikalin, M., & Duru, E. (2005). The use of computer technologies in the social studies classroom. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 4(2), 18-26.
- Acikalin, M. (2006). *The influence of computer-supported instruction (CSI) on the principles of constructivist pedagogy in the social studies curriculum*. Unpublished doctoral dissertation, Ohio State University Graduate School, Ohio.
- Acikalin, M. (2009). Pre-service elementary teachers' beliefs about use of the Internet in the social studies classroom. *European Journal of Teacher Education*, 32(3), 305-320.
- Acikalin, M. (2010). Exemplary social studies teachers use of computer-supported instruction in the classroom. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 9(4), 66-82.

- Acikalin, M. (2014). How Turkish middle school students use the internet to study social studies. *Canadian Social Studies*, 47(1), 1-17.
- Adıgüzel, A. (2010). İlköğretim okullarında öğretim teknolojilerinin durumu ve sınıf öğretmenlerinin bu teknolojileri kullanma düzeyleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 1-17.
- Akbaşı, S., Taşkaya, S. M., Meydan, A., & Şahin, M. (2012). Teachers and computer technology: Supervisors' views, *International Journal of Research in Social Sciences*, 2(2), 113-124
- Akbulut, Y. (2012). Veri çözümlene teknikleri. Ali Şimşek, (ed). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (ss. 162-195). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Akgün, M., & Koru-Yücekaya, G. (2015). Akıllı tahta kullanımına yönelik öğrenci tutumu ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi (Ankara ili örneği). *E-Journal of New World Sciences Academy(NWSA)*, 10(3), 1-11.
- Akgür, M. Ş., Uzunöz, A., & Meydan, A. (2019). Coğrafya öğretiminde interaktif ders sunumu kullanımı. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 5(1), 47-56.
- Ateş, M. (2010). Ortaöğretim coğrafya derslerinde akıllı tahta kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 409-427.
- Aydemir, M., Küçük, S., & Karaman, S. (2012). Uzaktan eğitimde tablet bilgisayar kullanımına yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Journal of Research in Education and Teaching*, 1(4), 153-159.
- Aykat, Ş. (2017). *Mesleki lise öğretmenlerinin, öğrencilerinin ve idarecilerinin hizmetiçi eğitim öncesi ile sonrası etkileşimli tahtaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Avcı, Ü., Kula, A., & Haşlamam, T. (2019). Öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecine entegre etmek istedikleri teknolojilere ilişkin görüşleri. *Acta Infologica*, 3(1), 13-21.
- Berson, M. J., & Balyta, P. (2004). Technological thinking and practice in the social studies: transcending the tumultuous adolescence of reform. *Journal of Computing in Teacher Education*, 20(4), 141-150.
- Bilici, S., & Güler, Ç. (2016). Ortaöğretim öğretmenlerinin TPAB düzeylerinin öğretim teknolojilerini kullanma durumlarına göre incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(3), 898-921.
- Bradley, M., & Harrell, M. (2009). *Data collection methods: Semi-structured interviews and focus groups*. Santa Monica, CA: Ran Corporation.
- Brändström, C. (2011). *Using the internet in education—strengths and weaknesses*. Unpublished graduate dissertation, Hogskolan, Gavle. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2>.
- Bulut, İ., & Koçoğlu, E. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin akıllı tahta kullanımına ilişkin görüşleri (Diyarbakır ili örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 242-258.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Costley, K. C. (2014). *The positive effects of technology on teaching and student learning*. Arkansas Tech University.
- Çalışkan, E., Önal, N., & Yazıcı, K. (2016). Öğretim etkinliklerinde sanal müzelerin kullanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları ne düşünüyor. *Turkish Studies*, 11(3), 689-706.
- Çetin, T., & İnel, Y. (2017). Coğrafya öğretiminde Webquest uygulamaları. A. Sezer. (Ed.), *Coğrafya öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde (ss. 247-258). Ankara: Pegem Akademi.
- Çetinkaya, L., & Keser, H. (2014). Öğretmen ve öğrencilerin tablet bilgisayar kullanımında yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 13-14.

- Çoban, A., & İleri, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojileri ve materyalleri kullanma düzeyleri ve kullanamama sebepleri, *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(1), 194-213.
- Çoklar, A. N., & Tercan, İ. (2014). Akıllı tahta kullanan öğretmenlerin akıllı tahta kullanımına yönelik görüşleri. *İlköğretim Online*, 13(1), 48-61.
- Dağhan, G., Kibar, P. N., Akkoyunlu, B., & Başkan, G. A. (2015). Öğretmen ve yöneticilerin etkileşimli tahta ve tablet bilgisayar kullanımına yönelik yaklaşımları ve görüşleri. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 6(3), 399-417.
- Demir, O. (2015). Okul öncesi öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanma durumları ve bunun öğretime etkisi (Nitel bir çalışma). *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 466-479.
- Dere, İ., & Dinç, E. (2017). Sosyal bilgiler derslerinden kalanlar: 1960'dan günümüze kadar sosyal bilgiler dersini alanların hatıraları. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 21-39.
- Dere, İ. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretim materyali geliştirme ve kullanımı hakkındaki görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(41), 89-112.
- Doğru, E., & Aydın, F. (2018). Coğrafya öğretmenlerinin teknolojik pedagojik alan bilgisi (TPAB) hakkındaki düşünceleri ve bunu kullanma durumları. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 88-100.
- Duhaney, D. C. (2000). Technology and the educational process: Transforming classroom activities. *International Journal of Instructional Media*, 27(1), 67-72.
- Erdem, A., Uzal, G., & Saka, M. (2018). High school students' proficiency perceptions to the usage of technology products at physics lessons. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 17(2), 55-67.
- Gilakjani, A. P. (2018). Teaching pronunciation of English with computer technology: A qualitative study. *International Journal of Research in English Education (IJREE)*, 3(2), 94-114.
- Green, J. J. (2019). *The effects of today's technology on student learning in higher education*, Unpublished doctoral dissertation, Baker College, Michigan.
- Güllüpinar, F., Kuzu, A., Dursun, Ö. Ö., Kurt, A. A., & Gültekin, M. (2013). Milli Eğitimde teknoloji kullanımı ve sonuçları: Velilerin bakış açısından Fatih Projesi'nin pilot uygulamasının değerlendirilmesi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 195-216.
- Hancock, D. R., & Algozzine, B. (2017). *Doing case study research: A practical guide for beginning researchers* (3rd Edition). New York: Teachers College Press.
- Heafner, T. (2004). Using technology to motivate students to learn social studies. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 4(1), 42-53.
- İlhan G. O., & Oruç, Ş. (2016). Effect of the use of multimedia on students' performance: A case study of social studies class. *Educ Res Rev*, 11(8), 877-82.
- İneç, Z. F. (2017). *Sosyal bilgiler dersinde geo-medya destekli otantik öğrenme ortamının öğrenmeye etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- İneç, Z. F., & Akpınar, E. (2017). Sosyal bilgilerin otantik öğretiminde yeni yaklaşımlar. *Uluslararası Sosyal Alan Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 46-65.
- İnel, Y., & Çetin, T. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan bilgisayar temelli materyallerin 6. sınıf öğrencilerinin dikkat düzeylerine etkisinin elektroensefalografi cihazı aracılığıyla tespiti. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4), 831-848.
- İnel, Y., & Sezer, A. (2017). Coğrafya konularının öğretiminde materyal kullanımının öğrenci başarısına etkisi: Bir meta analiz çalışması. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(3), 473-491.
- İşman, A. (2002). Sakarya ili öğretmenlerinin eğitim teknolojileri yönündeki yeterlilikleri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 1(1), 72-91.
- Karakuş, İ., & Karakuş, S. (2017). Akıllı tahta kullanımına yönelik ortaöğretim öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(2), 1-37.

- Kaya, B. (2008). Sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanımı. *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 189-205.
- Kaya, H., & Aydın, F. (2011). Sosyal bilgiler dersindeki coğrafya konularının öğretiminde akıllı tahta uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken, Journal of World of Turks, ZfWT*, 3(1), 179-189.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kayabaşı, Y. (2005). Sanal gerçeklik ve eğitim amaçlı kullanılması. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(3), 151-158.
- Kazu, H., & Yeşilyurt, E. (2008). Öğretmenlerin öğretim araç-gereçlerini kullanım amaçları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 175-188.
- Keleş, E., Öksüz, B. D., & Bahçekapılı, T. (2013). Teknolojinin eğitimde kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri: Fatih projesi örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(2), 353-366.
- Koçoğlu, E., Akkuş, İ., & Özkan, U. (2018). Yeni bir öğrenme ortamı olarak artırılmış gerçeklik uygulamalarıyla sosyal bilgiler öğretimi. R. Sever, M. Aydın & E. Koçoğlu. (Ed.), *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi* içinde (ss. 313-340). Ankara: Pegem Akademi.
- Kuloğlu, A. (2019). Öğretmen adaylarına göre öğretim teknolojileri ve materyal tasarım dersi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 6(1), 33-44.
- Kurtdede-Fidan, N. (2008). İlköğretimde araç gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 1(1), 48-61.
- Lin, C. P., Wong, L. H., & Shao, Y. J. (2012). Comparison of 1: 1 and 1: m CSCL environment for collaborative concept mapping. *Journal of Computer Assisted Learning*, 28(2), 99-113.
- Manfra, M. M., & Hammond, T. C. (2008). Teachers' instructional choices with student-created digital documentaries: Case studies. *Journal of Research on technology in Education*, 41(2), 223-245.
- Metin, E. (2018). Eğitimde teknoloji kullanımında öğretmen eğitimi: Bir durum çalışması. *Journal of Journal of STEAM Education*, 1(1), 79-103.
- Nalçacı, A., & Ercoşkun, M. H. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kullanılan materyaller. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 141-154.
- Özel, E. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojilerine yönelik tutum ve davranışları. *Doğu Coğrafya Dergisi* 19(31), 129-144.
- Öztürk, E., & Can, I. (2010). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin elektronik kitap okumaya ilişkin görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171(171), 137-153.
- Pamuk, S., Çakır, R., Ergun, M., Yılmaz, H. B., & Ayas, C. (2013). Öğretmen ve öğrenci bakış açılarıyla tablet PC ve etkileşimli tahta kullanımı: Fatih projesi değerlendirmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1799-1822.
- Preston, J. P., Wiebe, S., Gabriel, M., McAuley, A., Campbell, B., & MacDonald, R. (2015). Benefits and challenges of technology in high schools: A voice from educational leaders with a Freire echo. *Interchange*, 46(2), 169-185.
- Riasati, M. J., Allahyar, N., & Tan, K. E. (2012). Technology in language education: Benefits and barriers. *Journal of Education and Practice*, 3(5), 25-30.
- Saracaloğlu, A. S., Dinçer, B., & Dedeşali, N. C. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının internet ve teknolojiye yönelik tutumları ile bilgisayar özyeterlik algılarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 824-832.
- Sarker, M. N. I., Wu, M., Cao, Q., Alam, G. M., & Li, D. (2019). Leveraging digital technology for better learning and education: a systematic literature review. *International Journal of Information and Education Technology*, 9(7), 453-461.
- Soydan, E. (2012). E-kitap teknolojisi ve basılı kitabın geleceği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 389-399.

- Spaulding, M. (2013). Preservice and in-service teachers' perceptions toward technology benefits and integration. *Journal of Learning in Higher Education*, 9(1), 67-78.
- Şahin, İ. F., & Taşyürek, Z. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde kullanmış oldukları araç-gereçler hakkındaki görüşleri (Erzurum örneği). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 36, 29-42.
- Şahin, M. (2015). Öğretim materyallerinin öğrenme-öğretme sürecindeki işlevine ilişkin öğretmen görüşlerinin analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 995-1012.
- Toroğlu, A., & İçingür, Y. (2007). Üç boyutlu bir animasyon sisteminin tasarımı ve teknoloji eğitiminde kullanılması. *Politeknik Dergisi*, 10(3), 247-252.
- Ulusoy, K., & Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 10(2), 85-99.
- Yaylak, E., & İnan, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitimde sosyal medyanın kullanılmasına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 1-32.
- Yaylak, E. (2019). The attitudes and opinions of prospective teachers towards the use of technology in education. *IJETSAR (International Journal of Education Technology and Scientific Researches)*, 4(9), 149-175.
- Yeşiltaş, E. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde interaktif ortam ve bilgisayar kullanımı. R. Sever & E. Koçoğlu. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde (ss. 105-131). Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşiltaş, E. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde öğretim materyalleri ve teknolojileri. M. Safran. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (ss. 225-241). Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, K., & Ayaydın, Y. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojileri kullanımına ilişkin alt yapılarının ve yeterlilik algılarının incelenmesi: Nitel bir çalışma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(USBES Özel Sayısı I), 87-107.
- Yılmaz, K., & Naci, S. (2017). Eğitimde tablet bilgisayar ve akıllı tahta kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *International Journal of Innovative Research in Education*, 4(1), 17-27.

Extended Abstract

1. Introduction

Technology, which aims to bring novelties that are aligned with social needs and time, has taken its place in the education system. The technology, which has entered into the education system as education and training technologies, provides convenience in achieving the desired gains in almost every field (physical sciences, social sciences, health sciences, etc.). However, the desired level of education and training cannot be provided with technological tools and materials which have lost their functionality over time. For this, the education system must follow the new technological developments.

Technological tools and materials that provide support to education in many ways are also important for the social studies course. As the social studies course is predominantly based on abstract concepts, teachers should back up the course with technological tools and materials. As a matter of fact, the technological tools and materials used in the social studies course encourage participation by increasing the interest, attention, and motivation of the students and help the students to acquire permanent knowledge. Besides, they provide convenience to teachers in terms of providing classroom control, concretizing abstract concepts and addressing different areas of intelligence. However, some limitations and problems are encountered while using technological tools and equipment. The necessity and benefits of using technology and the problems experienced are also seen in the literature studies. With the present research, it is aimed to reveal the dependence of social studies teachers on technology and their points of view regarding the use of technological tools and materials in lessons.

2. Method

In the present study, the case study design was used. The study group of the research consisted of 14 social studies teachers (9 men and 5 women) working in secondary schools affiliated to Erzurum province Directorate of National Education in the 2018-2019 academic year and participated in the interview on a voluntary basis. A semi-structured interview form was used to get the opinions of the teachers. In order to collect data, social studies teachers were contacted, the voice recording of the face-to-face interviews was performed and then transferred to Word. Content analysis method was used to evaluate the data obtained from the interviews with teachers. The data evaluated by the content analysis were grouped and interpreted under seven themes in accordance with the research questions. Frequencies were used to present the incidence of teachers' views being expressed. Besides, direct quotations were made to present the details of teachers' views.

3. Findings, Discussion and Conclusion

The majority of social studies teachers stated that they closely followed technological developments mostly via social networks (Facebook, Twitter, and WhatsApp). The teachers, who expressed that they mostly used the smartboard in the lesson, stated that they use technological tools and materials to attract the interest and attention of the students, to encourage their participation, to increase their motivation and thus to ensure permanent learning. A great majority of the teachers stated that they use technological tools and materials regularly in almost every course and that this provides convenience especially in teaching and helps the student's knowledge to be permanent. However, they also emphasized that they faced some problems arising from school, students, and families while using technological tools and materials.

Based on the findings, it was concluded that the social studies teachers closely followed the technological developments, had positive opinions on technology, and they followed the technological developments mostly via the social networks. It was also concluded that they mostly used the smartboard in lessons and that the aim of using the smartboard was to attract the attention of the students and to ensure their participation. Besides, it was found that they use technological tools and materials regularly in their lessons, that this facilitates their teaching and provides permanent learning for the students. However, it was concluded that teachers faced

systemic problems related to the use of technological tools and materials at the most, and the problem that technology was used out of purpose and parents could not be included in the process. Similar results were obtained in the examinations on the literature. This study was conducted with 14 social studies teachers working in public schools in the city center. It can also be performed in private schools or with teachers in different numbers and from other branches. Moreover, similar research can also be conducted with teachers working in rural areas.

Etik Beyannameesi

Bu makalede “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen bütün kurallara uyduğumuzu, “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi, hiçbir çıkar çatışmasının olmadığını ve oluşabilecek her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz.

Araştırma makalesi: Dere, İ., & Ateş, Y. (2020). Sosyal Bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımı: Bir durum çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 496-514.